

תשא ב

אָבער וועגן משיחת מלכים ווערט דאָ נישט דערמאָנט. און דעריבער איז רש"י מפרש: „כל המשיחות — וועגן וועלכע עס רעדט זיך אין די פסוקים — כּיף יונית — חוץ משל מלכים (וואָס שטייט נישט אין די פסוקים) שהן כּמין נזר“.

לפי' בלייבט אָבער נישט גלאַטיק: כלל דרש"י עה"ת איז דאָך, אַז (ער איז נישט קיין ספר הלכות, נאָר), „אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא“ איז פאָרוואָס דאָרף רש"י בכלל מוסיף ויין דאָ „חוץ משל מלכים כּו“, וויבאָלד אַז אין דער פרשה — און אויך אין די פסוקים ופרשיות שלפני זה — ווערט כלל'י נישט דערמאָנט וועגן משיחת מלכים?

ב. בנוגע דעם אופן המשיחה, האָט שוין רש"י מפרש געווען אין דער פרשה שלפנ"ז (פ' תצוה) כמה פעמים:

אויפן פסוק⁸, ורקיני מצות משוחים בשמן⁹ זאָגט רש"י „אחר אפייתן מושחן כּמין כּיף יונית שהיא עשוי כּנוי' שלנו“; עטלעכע פסוקים נאָך דעם¹⁰, ביים ענין פון משיחת אהרן, זאָגט רש"י „אף משיחה זו כּמין כּיף (נותן שמן על ראשו ובין ריסי עיניו ומחברו באצבעו)“; און דערנאָך, ביים פסוק וועגן משיחת המזבח¹¹, זאָגט רש"י „וכל המשיחות כּמין כּיף יונית“.

דער טעם (ומקור) בפשטות וואָס

א. פון דעם פסוקי „ומשחת בו את אהל מועד גו“ איז רש"י מעתיק די ווערטער „ומשחת בו“ און איז מפרש: כל המשיחות כּמין כּיף יונית חוץ משל מלכים שהן כּמין נזר.

דער מקור פון רש"י'ס פירוש וועגן די אופני המשיחה איז אין גמרא הוריות¹² און כריתות¹³, און דער לשון הגמרא (אין הוריות) איז: „מושחין את המלכים כּמין נזר ואת הכהנים כּמין כּיף מאי כּמין כּיף אמר רב מנשיא בר גדא כּמין כּיף יוני“.

אָבער צוזאָמען דערמיט איז רש"י בפירושו משנה פון ל' הגמרא בכמה פרטים: א) רש"י זאָגט „כל המשיחות — נישט נאָר משיחת כהנים, ווי עס שטייט אין גמרא. ב) ער איז מקדים „כל המשיחות“ פאָר משיחת מלכים. ג) נאָכ' מער: אפילו נאָכדעם — ברענגט רש"י משיחת מלכים נישט אַלס אַ בבא (דיו) בפ"ע, ווי אין גמרא, נאָר אַלס פרט היוצא חוץ מן הכלל פון „כל המשיחות“ — „חוץ משל מלכים“.

דער טעם פון די שינויים איז מובן בפשטות: רש"י דאָ — על התורה איז דאָך מפרש פשוטו של מקרא, און אין די פסוקים רעדט זיך וועגן מערערע משיחות: משיחת המשכן והארון און די כלים¹⁴, און אויך משיחת אהרן ובניו¹⁵.

(1) ל. כו.

(2) כיה בפרש"י — בדפוסים שלפנינו. וראה לקמן סעיף ה ובהנסמן שם.

(3) יב. א.

(4) ה. ב.

(5) כיה בהוריות לפנינו. וראה לקמן שם.

(6) ל. כו ואילך.

(7) ל. ל.

(8) בראשית ג, ח. ועד"ז שם, כד. ובכ"מ.

(9) וגם לא לאחז' בחומש.

(10) תצוה כט, ב.

(11) שם, ז.

(12) כט, לו.

מקדים)¹⁸ בשמן המשחה און זי איז כדי „לקדשו“¹⁹.

און דעריבער באווארנט רש"י דוקא באַ משיחת אהרן „אף משיחה זו כו“: די הדגשה אינעם ריבוי „אף“ איז בעיקר (ניט ווייל דאָ רעדט זיך וועגן מושח זיין אָן אַנדער מציאות — אהרן און ניט רקיקין, נאָר) ווייל דאָס איז אַן אַנדער סוג משיחה (לגדולה), אַז ניט קוקנדיק אויף דעם (וואָס זי איז אַן אַנדער סוג משיחה) איז „אף משיחה זו כמין כ“.

משא"כ בנוגע למשיחת המזבח בשמן המשחה וואָס איז פון זעלבן סוג משיחה ווי משיחת אהרן, דאָרף רש"י ניט מוסיף זיין די באווארעניש „אף משיחה זו“.

ג. מען דאָרף אָבער פאַרשטיין — לכאורה איז פירוש רש"י בנוגע משיחת רקיקי מצות ב'פ' תצוה אין סתירה צו פירש"י אין פ' ויקרא²⁰:

אין פ' תצוה זאָגט רש"י בפשטות אַז משיחת רקיקי מצות, כאַטש עס איז אַן אַנדער סוג משיחה, איז עס אָבער אין דעם זעלבן אופן ווי די משיחות בשמן המשחה,

[בין אַז אויך דעם אופן פון משיחת אהרן איז רש"י²¹ מדמה צו משיחת הר-קיקין („אף משיחה זו“): ועד"ז איז ער דערנאָך²² סותם „כל המשיחות כמין כ"ף יונית“, וואָס פון סתימת לשון רש"י איז משמע²³, אַז מיט „כל המשיחות“ מיינט ער (כפשטות) — אַלע משיחות, עכ"פּ וועגן וועלכע מ'האָט געלערנט ביי דאָ, כולל משיחת רקיקי מצות].

רש"י זאָגט ביים (צווייטן) פסוק וועגן משיחת אהרן „אף משיחה זו כמין כ"ף“, איז ווייל דאָס קומט בהמשך צום פריערדיקן פסוק באַ דער משיחה פון רקיקי מצות וועלכע איז געווען אַזוי. אָבער לפ"ז דאָרף מען פאַרשטיין: פאַר-וואָס איז רש"י משנה ביים (דריטן) פסוק וועגן משיחת מזבח און זאָגט אַ כלל „וכל המשיחות“ און ניט פ' הכתוב „אף משיחה זו (כמין כ"ף יונית)“, בדומה צו משיחת אהרן שלפנ"ז?

לכאורה יש לומר החילוק: משיחת הרקיקין און משיחת אהרן זיינען צוויי באַזונדערע עניני משיחה לגמרי: די משיחה פון די רקיקי מצות איז בשמן זית, און איז אַ פרט פון די עשיות קרבן²⁴. משא"כ משיחת אהרן איז בשמן המשחה²⁵ און איז איינע פון די פעולות צו איפטאָן דעם „וקדשת . . לכהן“²⁶.

נאָך מער: דער עצם מובן פון „משי-חה“ איז ביי „משיחת משכן וכהנים ומלכים“ אַנדערש ווי ביי משיחת רקי-קין, ווי רש"י איז מפרש (בפרשתנו)²⁷ אַז ביי „משיחת משכן וכהנים ומלכים“ איז משיחה „מתורגם לשון רבוי . . גדולה“, משא"כ ביי „רקיקין משוחין“ (ויכו"ב) איז „לשון ארמית בהן כלשון עברית“²⁸.

משא"כ די דריטע משיחה: בכתוב, משיחת מזבח, איז ניט אַן אַנדער סוג משיחה ווי משיחת אהרן שלפנ"ז — אויך די משיחה איז (ווי רש"י איז

13) כפשטות הכתוב כאן. וראה לקמן בפנים (ובהערה 17). וראה גם פרש"י ויקרא ב, ד (ובפנים סעיף ג).

14) כמפורש גם בכתוב שם.

15) כבפרשתנו ל, ל.

16) ל, כט. וראה פרש"י תצוה כט, כט.

17) ובפשטות אין המשיחה בשביל לפעול קדושת הרקיקין (ובנוגע ליזמן קדושתו — ראה ע"ד ההלכה) סוטה יד, ב. מנחות ט, א, יח, סע"ב, ואכ"מ.

18) כט, לו. והוצרך לזה, מכיון שבפסוק אינו

מפורש.

19) לשון הכתוב שם.

20) ב, ד.

21) מדלא קאמר „וכל המשיחות כו“ (שבשמן

המשחה) וכי"ב.

פירושי רש"י הנ"ל: פרש"י על התורה
אין דאך ניש קיין ספר הלכות: אין ניש
גלאטיק — למאי נפק"מ בפשוטו של
מקרא אין וועלכן אופן ס'אין געווען די
משיחה?

און אויב אפילו מ'זאל געפינען א טעם
פארוואס רש"י דארף מפרש זיין פארן
בן חמש למקרא דעם אופן המשיחה —
אין כלל ניש מובן פארוואס רש"י דארף
מאריך זיין און שרייבן אז דאס איז „כמין
כ"ף יונת" שהיא עשוי כנו"ן שלנו" און
זאגט ניש בקיצור אז די משיחה איז אזוי
ווי א „נו"ן שלנו"!²⁷

נאך מער: אין די ווייטערדיקע פיר-
רושים, בשעת רש"י חזר'ט איבער דעם
ציור המשיחה, נוצט ער אלעמאל דעם
לשון „כמין כ"ף יונת" ניש דערמאנענ-
דיק אז דאס איז „כנו"ן שלנו". אין
תמוה: נניח אז רש"י דארף מודיע זיין אז
דאס איז „כמין כ"ף יונת" — אבער
נאכדעם ווי ער האט שוין דאס איין מאל
געלאזט וויסן, אין דאך מתאים ומסתבר
אז ביים ווייטערדיקן מצייר זיין אופן
המשיחה זאל ער נוצן די מסקנא — ווי
די צורת „נו"ן", ובפרט אז דוקא זי אין
פארשטאנדיק און קלאר ביים בן חמש
למקרא. ולפועל אין רש"י מוסיף בלויז
דעם ערשטן מאל אז ס'איז „כנו"ן שלנו"
און דערנאך, בכל פעם, זאגט ער נאך
„כמין כ"ף יונת"!

ה. וועט דאס זיין פארשטאנדיק
לאחרי הביאור והבירור אין דער גירסא
הנכונה פון די ווערטער (בנוגע „כ"ף
יונית") בפירוש רש"י:

(27) כמו שהקשה במנחה כלולה לפרש"י פ' תצוה שם. ועד"ז הקשה (לכל הפירושים ב.כ"י) בבאר שבע להוריות שם. ומה שתירצו שבאותיות א"ב שלנו אין דמיון לאותיות אלו ממש — הרי אורכה מלשון רש"י, שהיא עשוי כנו"ן שלנו" (ולא, עשוי כנו"ן שלנו" משמע שדומה לגמרי לנו"ן שלנו.

אבער אין פ' ויקרא, ביי „רקיקי מצות משוחים בשמן" פון קרבן מנחה, ברענגט רש"י צוויי דיעות אין אופן המשיחה²² — „י"א מושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל השמן שבלוג. . וי"א מושחן כמין כף יונת" — ד.ה. אז לויט איין דיעה (הראשונה²³) אין פירש"י, אין אופן משיחת הרקיקין (ויענדיק אן אנדער סוג משיחה) טאקע ניש ווי די אנדערע משיחות (שבשמן המשיחה)²⁴, ניש ווי אין פ' תצוה וואו רש"י איז סותם ווי איין²⁵ דיעה²⁶.

ד. וועט מען דאס פארשטיין בהק-
דים שאלה הנ"ל — בנוגע צו אלע

(22) וזה כב' הדיעות במנחות עה, א (וראה רא"ם לפרש"י ויקרא שם). משאיכ בתריכ ויקרא שם — הובאה רק דעת ראב"י, „מושח את הרקיקין כמין כ"י, ולא דיעה השני.

(23) אלא שבפשוטו י"ל ששני הפירושים שקולים, כיון שרש"י מדיש (ומוסיף ומאריך) וכוללם ביחד, ונחלקו רבותינו במשיחתו (ראה ס' כללי רש"י (קה"ת תש"מ. תנשא) פ"ד ס"ד ושי"ן). ולהעיר מלקו"ש ח"ז ע' 253 הערה 26.

(24) וכן פסק הרמב"ם (הל' מע"ה פ"ג ה"ט) דמושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל השמן שבלוג. וראה כס"מ ולח"מ שם.

(25) והיא דעת ר"ש בן יהודה במנחות שם (רא"ם לפרש"י תצוה שם). וכדעת ראב"י בתריכ שם. וכ"ה לסתם משנה מנחות ע"ד, ב.

(26) ואף ש' מנחות אלו חלוקות בכמה ענינים [בפ' תצוה: קרבן חובה דחינוך כהנים (אהרן ובניו) ומביאים ג' מינים (ל' חלות) — פרש"י תצוה שם; ובפ' ויקרא: קרבן נדבה דכ"א מישראל ומביאים מין א' (כדעת ר"י בתריכ שם. וכן פסק הרמב"ם שם הי"ח) — י' חלות (פרש"י ויקרא שם. וראה מפרשי רש"י שם)]

— הרי בפשט'מ דפרש"י מסתבר לומר, ד,רקיקי מצות משוחים בשמן' שנאמר בלשון שווה בשתיים — פירושו אחד. וכמוכן גם מהרא"ם תצוה שם (כנ"ל הערה הקודמת). ועוד.

(*) וראה קרבן אהרן לתריכ שם.

און אין דעם ערשטן פירוש הנ"ל שבפ' תצוה „כמין כי יונית“ (אבער אין כמה כתבי יד ווערט דערנאך אפגעטייטשט „פי כמין כף יונית“)³³.

ווי מען לערנט בפשטות, איז די כוונה אין פירוש רש"י „כמין כי“ פונקט ווי אין גמרא, אז דאס מיינט (ווי די גמרא גופא טייטשט דאס דערנאך אפ) „כמין כי יוני“³⁴ (ווי דער אות „כי“ אין לשון יון)³⁵.

אבער לפ"ז איז צע"ג (לויט דעם רוב נוסחאות ככת"י הנ"ל — „כמין כי“): מה-דאך אז די גמרא באנוגנט זיך ניט מיט זאגן סתם „כמין כי“ און טייטשט אפ בכל מקום וואס עס מיינט „כמין כי“ — איז דאך עאכז"כ, אז רש"י בפירושו על התורה, וואס איז פאר א בן חמש למקרא, וועט ניט סתם זיין און זאגן בלויז „כמין כי“!

ודוחק לומר, אז רש"י פארלאזט זיך אין די אלע ערטער (וואו ער זאגט „כמין כי“) אויף דעם וואס ער האט מפרש גע-ווען דעם ערשטן מאל (אז דאס מיינט „כמין כי יונית העשוי כנרן שלנו“, וכיו"ב), נאר ער וואלט אין יעדן ארט צוגעלייגט דעם (איין) ווארט „יונית“

אין מס' כריתות' (לגבי משיחת כהנים) איז דער לשון הגמרא: „כמין כי . . כמין כי יוני“; אין מס' הוריות³ איז די גירסא אין די גמרות שבידינו (כנ"ל ס"א): „כמין כף יוני“, אין כת"י²⁸ (פון מס' הוריות) איז די גירסא „כי יוני“, ווי אין מס' כריתות, און אין מס' מנחות (לגבי משיחת הרקיקין): אין דער משנה שטייט²⁹ „כמין כי“ און די גמרא³⁰ איז דערויף מפרש „כמין כי יוני“³¹.

אין פירוש רש"י על התורה געפינט מען כמה וכמה נוסחאות. אין די פירושי רש"י פון די געדרוקטע חומשים — איז ביים ערשטן און דריטן פירוש הנ"ל שבפ' תצוה און אויך בפרשתנו און אין פ' ויקרא, שטייט „כמין כף יונית“, און ביים צווייטן פירוש (ביי משיחת אחרון) איז דער לשון „כמין כי“.

אבער אין די כתבי יד פון פרש"י, ועד"ז אין דפוס ראשון ושני — זיינען פאראן כו"כ שינויים, וברובם שראיתי איז די גירסא אין אונזער פרשה (און אין די לעצטע צוויי פירושים הנ"ל שבפ' תצוה און אין פ' ויקרא) — „כמין כי“³²:

28) ראה דק"ס שם (וכנראה ה' לפניו רק כת"י אחד דמס' הוריות). אבל ברש"י הוריות שם מסיים עד שמגיע לעורה ככף יוני. וראה דק"ס שבכל הדפוסים הישנים דרש"י ליתא הציור של כף יוני.
29) עד, ב.
30) עה, א.

31) אלא שבפרש"י למשנה שם פי'. כמין כי יונין שבלשוננו קורין לכף שלהן כי, שה' גוטל מן השמן באצבעו (ועושה) כמין כי יונין. וברש"י כת"י שם (ועד"ז ברגמ"ה שם): כי אות יונית ועשוי כמין טיית כהפרכת גודל מאצבע. וראה לשון רש"י בכריתות שם וציורו שם. רגמ"ה שם (נדפס שם ז, ב). תוס' מנחות עה, א (ד"ה כמין כי). וראה עד' פרטי הדיעות בהגירסא והציור — ערוך השלם ערך כי (הא'). תוס' מילואים לפ' תצוה (נדפס בסוף כרך כג) ס" ב.

32) אלא שבכמה כת"י שח"י בפ' תצוה (כט, ז, כט, לו) „כמין כי יונית“. ובדפוס שני דפרש"י

בתצוה כט, ז (הוא ע"ד פרש"י למשנה מנחות שבהערה הקודמת). כמין כי בלשון יוני קורין לכף כי (ועד"ז בא' מכת"י שח"י). ובדפוס ראשון בפ' ויקרא שם. כמין כי יונית כזה (וליתא שם הציור).
33) ובכמה כת"י מסיים „כמין נרן כפופה שלנו“.
34) ראה פי' הרא"ם שבכל מקום (גם בתצוה כט, ב) מביא מפרש"י „כמין כי“ (ואינו מביאו שם, לו). ובכל המקומות שמביא זה, מעתיק ל' הגמ' דפי' „כי“ הוא „כי יונית“.

35) בברלינר בב' מהדורות שלו גורס בכל המקומות (בג' מקומות בפ' תצוה, בפרשתנו וכן בפ' ויקרא). כמין כי (ורק בהערות שלו בפ' הראשון דפ' תצוה מביא מכת"י שהובא הלשון „כף יונית“, ועוד גירסא כפרש"י שהובא בריש הערה 31 (ועד"ז מביא בב' מהדורות בפ' ויקרא). וראה ערוך השלם שם.

(כ"י יונית") צו קלאר מאכן אז דאס איז אן אות בלשון יוני.

ולכן נ"ל, אז אין די ערטער וואו מען געפינט אין פרשיי על התורה די גירסא, כמין כ"י — איז דער ווארט, כ"י (ניט קיין העתק פון לשון הגמרא, און דאס מיינט אן אות בשם, כ"י, נאך דאס איז) א ר"ת, און עס דארף שטיין כבדפוסים שלנו, כמין כ"י³⁵ (מיט א סימן גרשיים — לראשי תיבות), דהיינו: כ"י יונית (ווי ער איז מפרש אין דעם ערשטן פירוש בפ' תצוה)³⁶.

[בפשטות נעמט מען אן אז די גרשיים אויפן ווארט, כ"י איז צו מציין זיין אז דאס איז א נאמען פון אן אות. אבער ע"פ הנ"ל, ובהקדים אז לא בא רש"י לסתום אלא לפרש, איז נ"ל אז די גרשיים זיינען בפשטות — א סימן של ר"ת, כנ"ל].

און לויט דעם, פארדינט מען אויך, אז מען דארף ניט מרבה זיין אין די שינויי נוסחאות (וטעותי) המעתיקים כ"י (אז זיי האבן פארפעלט אדער צוגע-שטעלט דעם ווארט, יוני, אדער אז אג-שטאט א פ"א סופית א לייגען פ"א גע-שטעלט א י"ד — כ"י במקום, כ"י).

ו. עפ"ז (אז רש"י זאגט בכל פעם, כ"י יונית) יש לומר, אז די כוונה פון רש"י מיט, כמין כ"י (— כ"י יונית) איז ניט צו מתאר זיין דעם ציור האותי

36) במנחה כלולה תצוה שם הביא מפרשי כמין כ"י יונית.

37) ולהעיר גם שלרוב הגירסאות הנ"ל (חוץ מדפוס שני — תצוה כט, ב: וא הכתי שח"י בתצוה שם ובס' ויקרא) לא צייר רש"י כ"י כמו בפירושו להוריות וכריתות, וכן בכ"מ ברמב"ם (בפיה"מ כריתות) (וראה גם מנחות) שם. ה' כלי

(*) בפיה"מ לפנינו במנחות מסיים הרמב"ם

(ווארום רובא דעלמא ווייס ניט קיין לשון יוני)³⁸, נאך — אז דער ציור וואפן המשיחה האט א שייכות מיט אות כ"ף שלנו.

דער ביאור בזה: דער אברבנאל³⁹ איז מבאר דעם טעם וואס די משיחה פון אהרן איז, כמין כ"ף יונית, אז דאס איז מרמז, שהוא אשר בחר השם לכהן כי הכ"ף היא ראשונה לאותיות כהן.

ויש לומר: אויך רש"י נעמט אן (ואדרבא — פריער בזמן), אז דער טעם וואס משיחה איז, כמין כ"ף יונית איז ווייל כ"ף איז דער ערשטער אות פון ווארט, כהן.

און ס'איז ניט קיין קשיא ווי איז שייך צו זאגן (אין פשוטו של מקרא) — א) אז רש"י זאל מיינען אז ענין פון ר"ת, ב) און נאך באופן אז דער ר"ת (דער ערשטער אות פון לשון קודש'ן ווארט) קומט גאר בצורת אות אין לשון יונית! ג) און דעם גאנצן ענין זאגט רש"י ניט בפירוש, נאך ער פארלאזט זיך אז מ'וועט עס אליין פארשטיין (אויך א בן חמש למקרא) ביים לערנען! —

ווייל רש"י האט שוין פריער אין זיין פירוש (בפ' בראשית⁴⁰) געלאזט וויסן אז

המקדש פ"א היט. וראה בהנסמך בהערה 31 בנוגע פרטי הציורים.

38) אלא שבפעם הא' מוסיף גם בנוגע הציור כנו"ן שלנו (וכי"ב).

39) לפ' תצוה כט, ו. ועד"ז הוא בפרשתנו — בהעיקר הר"י (בפרטי המשיחה).

40) א, ח.

שהיא כ"י, אבל ליחא הציור. אבל בהוצאת קאפח שם ישנו הציור, והוא צ"ד הציור שבפיה"מ כריתות לפנינו. ולאידך, בכריתות שם בהוצאת קאפח איתא כצורה זו' וליחא הציור, ובהערותיו שם דבכ"י הרמב"ם הי' כאן ציור ונמחק ולא נכתב אחר במקומו. אך ביתר כח"י יד ובדפוס ישנו צורת כ"ף כפופה כמו שרשם הרמב"ם במנחות.

משיחה זו כמין כ"י) — איז ווי קען מען לערנען אין פירוש רש"י, אז מיטן זאגן אז די משיחה איז, כמין כ"ף יונית' איז כוונתו אלס ראש תיבת כהן, וויבאלד אז במקומות אלו רעדט זיך ניט וועגן כהן! ויש לומר, אז דערמיט וואס רש"י זאגט ביי די אלע משיחות אז זיי זיינען, כמין כ"ף יונית' (און ווי ער איז נאך מדגיש בפירושו בפ' תצוה) (און אזוי אויך בפרשתנו) כל המשיחות כמין כ"ף יונית' — איז כוונתו להשמיענו, אז דער גדר המשיחה אין די אלע פאלן איז פארבונדן מיט ענין הכהונה (ניט — מיט א כהן).

ה. דער ביאור אין דעם:

די ריקיני מצות (שבפ' תצוה) זיינען פון קרבנות המילואים, וואס ענינם איז (ווי דער פסוק זאגט דאָרט): „וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן ליי" לקח גוי ולחם גוי וריקני מצות משוחים בשמן גוי", אז דורך די קרבנות המילואים איז, נתמלאו ידיהם (פון אהרן ובניו) ונתקדשו לכהונה". און דערפאר איז רש"י מדגיש אז די משיחת הרקיקין איז געווען, כמין כ"ף יונית', ווייל דער גדר פון דער משיחה איז — אלס אן ענין של מילואים וואס טוט אויף, לקדש אותם לכהן ליי".

(אויך בפשוטו של מקרא) באנוצט זיך די תורה מיט ראשי-תיבות — רש"י טייטשט דאָרט דעם וואָרט „שמים" מיט כמה פארשידענע ראשי תיבות („שאמים, שם מים, אש ומים") און ער איז דאָס מפרש אין פשוטו של מקרא (ניט בהקדמה אז דאָס זיינען, מדרשי אגדה). ווייס מען שוין אז אן אות קען מיינען א ר"ת. ולכן בשעת רש"י זאגט אן ענין וואָס איז פארבונדן מיט אן אות, פארשטייט מען אז דאָס קען זיין, דאָס איז פארבונדן מיט א ר"ת.

און עס איז אויך כלל ניט שווער, אז תורה זאל זיך באציען צו אן אות וואָס איז ניט פון לשון הקודש. — ווייל אויך דאָס האָט שוין רש"י געלערנט: „דעם וואָרט, ולטוטפות" איז רש"י מפרש, טט בכתפי שתיים פת באפריקי שתיים, ד. ה. אז תורה רופט אן תפילין מיט א נאָמען וואָרט וועלכער איז צונויפגעשטעלט פון ווערטער פון צוויי אנדערע לשונות".

ז. אבער לכאורה איז דער ביאור ניט אויסגעהאלטן, וואָרום רש"י זאגט דאָך דעם פירוש אז משיחה איז, כמין כ"ף יונית' ניט נאר ביי משיחת אהרן — כהן, נאר אויך ביי משיחת משכן וכליו; און נאָכמער: דעם ערשטן מאל וואו רש"י זאגט עס איז גאר ביי משיחת ריקין (כנ"ל) (און ביי משיחת אהרן זאגט רש"י דעם לשון (כנ"ל) „אף

(41) ס"פ בא.

(42) ולהעיר גם מ"ש יגר שהדומא (ויצא לא, מז ובפרשי שם). וראה גם פרשי וישלח לג, יט (בשם „אר"י): ויחי נ, ה (ומדרשו . . אר"י). מקץ מא, מג: רך בל ארמי מלך. וראה גם פרשי לאחיז (קדושים כ, יד — מסנהדרין עו, ב): אתהו את אחת מהו ולשון יוני הוא. ועוד.

— ולהעיר מארבעה שמות דחרמן (דברים ג, ט וכפרשי).

(43) אלא שבפרשתנו שמדובר בפרשת שמן המשחה מסתבר שכל המשיחות כוונתו להמשיחות שבפרשה זו — שבשמן המשחה. משא"כ בפ' תצוה (כט, לו) איז שגם שם מקדים רש"י. בשמן המשחה, הרי מסתימת לשון רש"י. וכל המשיחות משמע שכוונתו גם למשיחת הרקיקין, כנ"ל הערה 21.

(44) כט, א.

(45) פרשי שם, לג. והוא ע"י איל ולחם הללו (כפרשי שם).

ט. עס בלייבט אבער ניט גלאטיק בנוגע משיחת משכן וכליו — וואס פאר א שייכות מיוחדת האבן די משיחות (דורך ר"ת, כ"ף יונת', כנ"ל) צו „כהן“?⁴⁷

יש להסביר בזה: לויט רש"י איז דער כ"ף יונת דער ראש התיבה ניט (דוקא) פון ווארט „כהן“ (אלס שם התואר וואס באציט זיך בלויז צו אהרן ובניו, ווי ס'איז משמע פון פשטות לשון האברנאל), נאר, כנ"ל, פון כללות'דיקן ווארט כהונה — די שירות פון כהונה. ד.ה. אז אויך משיחת אהרן ובניו איז ענינה ניט (נאר) אז זיי ווערן דערמיט כהנים, נאר (בלשון הפסוק) „וקדשת אותם לכהן ל'“, אז די משיחה טוט אויף די קדושה וועלכע ברענגט זיי אריין אין דער שררה⁴⁸ ושירות (ועבודה⁴⁹) פון כהונה⁵⁰.

ועפ"ז איז מובן די שייכות פון משיחת משכן וכליו צו „כ"ף יונת' — ר"ת (כהן) כהונה: כשם ווי משיחת אהרן ובניו איז זיי מקדש אויף ווערן ראוי לשירות ועבודה, אזוי אויך בנוגע צום משכן וכליו: די משיחה פון משכן וכליו האט אויפגעטאן אין זיי א קדושה וועלכע מאכט זיי ראוי אז מ'זאל אין (און מיט) זיי טאן די עבודה ושירות⁵¹.

ד.ה.: די משיחת הרקיקין דהיינו לואים, איז ניט בלויז איינע פון די עשיות וואס גרייט צו די רקיקי מצות צו ווערן ראוי לקרבן (כנ"ל ס"ב), נאר די משיחה גופא איז א חלק פון ענין המי-לואים וואס פועל'ט דעם, לקדש אותם לכהן ל'“⁵².

דערמיט איז פארענטפערט בפשטות פארוואס רש"י ב' תצוה איז סתם כה-דיעה אז די רקיקי מצות האט מען מושח געווען כמין כ"ף יונת', משא"כ אין פ' ויקרא ברענגט ער צוויי דיעות —

ווייל ע"פ פשוטו של מקרא זיינען דאס צוויי באזונדערע ענינים:

אין פ' תצוה, וואו עס רעדט זיך וועגן די מילואים, איז אויך די משיחת הר-קיקין א טייל פון ענין המילואים, וואס טוט אויף קדושת כהונת אהרן (כנ"ל), ובמילא איז די משיחה „כמין כ"ף יונת'.

משא"כ ב' ויקרא, וואו עס רעדט זיך וועגן א קרבן מנחה מאפה תנור — האט דאס קיין שייכות ניט צו ענין הכהונה, נאר סתם א פרט אין מעשה הקרבן, דעריבער איז אין פשוטו של מקרא דא א נתינת מקום פאר ביידע דיעות, און נאכ' מער שקולין הם⁵³.

47) כי דוחק לומר שהוא רק בשביל זה שהכהנים היו משרתים במשכן, ולכן מוסיפין גם את המשכן והכלים „כמין כ"ף יונת' — ר"ת כהונה.

48) ראה פרש"י שמות ב, טז (ובת"א). יתרו יט, וא"ל.

49) ראה פרש"י תצוה כח, ג. מפרשי רש"י שם.

50) משא"כ כהן סתם — שלכן לא הוצרך רש"י לפרש שם (לך יד, יח. ובפרש"י שם יד, כ ד"ה ויתן). וראה לקוש ח"ז ע' 171 ואילך.

51) אלא שבכל א' כדאית ל' משיחת המשכן בכדי שיהא ראוי לעבודה בו, ומשיחת הכלים מקדשתם להיות קדש קדשים ומה היא קדושתם כל

46) ועפ"ז צ"ל, שלשון רש"י במשיחת אהרן „אף משיחה זו כמין כ"ף (ראה לעיל ס"ב) — הוא לא משום שיש חידוש (בתוכו) בזה שגם משיחת אהרן היא „כמין כ"ף“, אלא מפני שהמיובר במשיחה אחרת (לא משיחת רקיקין אלא משיחת אהרן). או י"ל (בדוחק עכ"פ) שבא להדגיש ההשוואה בין משיחת הרקיקין ומשיחת אהרן (שבשניהם תוכן משותף — אף משיחה זו כו"ל), ולהשיענו שגם משיחת הרקיקין (שלפניו) היא מפני שייכותם לענין הכהונה, ככפנים.

46) ראה לעיל הערה 23.

אין ניטא די משיחה — „חוק משל מלכים שהן כמין נזר“: משיחת מלכים, וואס די משיחה אין ניט פארבונדן מיט כהונה, אין די משיחה ניט „כמין כ"ף יונית“ (נאר אין אן אופן וואס אין מתאים צו גדר המלכות — „כמין נזר“⁵³).

ובפשטות יותר יש לומר: אין די פירושי רש"י אויף די פסוקים בפרשתנו ווערט עטלעכע מאל דערמאנט (נוסף להנ"ל) וועגן משיחת מלכים, אע"פ אז אין די פסוקים ווערט כלל ניט גערעדט וועגן מלך. וטעם הדבר: וויבאלד אז דא אין די פרשה פון עשיית שמן המשחה „לדורותיכם“, און „לדורות“ האט מען דאך דעם שמן המשחה אויך גענוצט פאר משיחת מלכים — דעריבער דארף מען זאגן, אז אין די פסוקים דא ווערן אויך נרמז עכ"פ ענינים פון משיחת מלכים — און דערפאר דער-מאנט רש"י דא כמה פעמים וועגן משיחת מלכים⁵⁴.

(53) ראה גם אברבנאל (שהובא לעיל הערה 39).

(54) ל, כט. שם, לג. ולהעיר מפרש"י תצוה כט, כט: שיש משיחה שהיא לשון שררה כו'.

(55) ל, לא. וכן מפורש שם (לכ"ל): על בשר אדם לא יסך . . ואשר יתן ממנו על זר.

(56) אף שבחומש לא נאמר אודות משיחת מלכים, הרי הן חמש למקרא ילימוד זה בנביאים (שי"א טז, א. ובכ"מ) לפני שיגיע לבן עשר למשנה, ובפרט שיתכן שגם בלמדו פ' זו כבר יודע הן חמש למקרא ממה ששמע מסיפורי תנ"ך אודות משיחת דוד ושלמה, וכמדובר כמ"ס שלפעמים צריך רש"י לתרץ דבר שהבן חמש יודע בלאה"כ. ובפרט לאחר שילמד פרש"י תצוה הנ"ל הערה 54. ולהעיר ג"כ שכבר למד הבן חמש בפרש"י (וישלח לג, יד. ויחי מט, י"א. שמות ד, כד) ע"ד מלך המשיח (נוסף על מה ששמע כו'), והרי משיח נק' ע"ש המשיחה.

(57) גם י"ל: רש"י הוצרך להביא ע"ד משיחת מלכים בפסוק לג. ואשר יתן ממנו על זר' לשלול הפירוש (הראב"ע. וראה גם רמב"ן) דור כולל גם מלכים. ובמילא מביא ע"ד משיחת מלכים גם בפסוקים שלפניו.

י"ד. ע"פ כל הנ"ל אין אויך פאר-ענטפערט לשון רש"י בפרשתנו: „כל המשיחות כמין כ"ף יונית חוק משל מלכים שהם כמין נזר“:

דאס וואס רש"י זאגט דעם כלל „כל המשיחות כמין כ"ף יונית“ — כאטש אז פרש"י על התורה אין ניט קיין ספר הלכות — אין ווייל דערמיט אין מודגש ומובן ווי אזוי דער שמן המשחה אין „שמן משחת קדש יהי“ — אז די משיחה טוט אויף דעם ענין הקדושה. וואו זעט מען אז דאס אין דער גדר פון שמן המשחה? זאגט רש"י „כל המשיחות (פון שמן המשחה) כמין כ"ף יונית“, וואס ווייזט, כנ"ל, אז דאס טוט אויף די קדושה צו ווערן ראוי לשירות (כהונה).

און אלס רא"י והוכחה צום ענין הנ"ל, אז דער אופן המשיחה (כמין כ"ף יונית) אין פארבונדן מיטן מכוון און אויפטון פון דער משיחה — כהונה, אין רש"י מוסיף א רא"י — בא ניט כהונה

הנוגע גוף כל הראוי לכלי שרת משכננס לתוכו קדוש קדושת הגוף כו" (פרש"י פרשתנו ל, כט).

ומה שרש"י מסיים שם „כל משיחת משכן וכהנים ומלכים מתורגם לשון רבוי לפי שאין צורך משיחתן אלא לגדולה“ — אין הכוונה לשלול הקדושה שנעשה במשיחתן, אלא לשלול משיחת ריקיוני כהמשך לשון רש"י. ותפס לשון המתאים לכולם דמשכן כהנים ומלכים. וראה לקמן בפנים.

(52) פרשתנו ל, כה. ועד"ז שם, לא-לב.

(*) וע"פ הנ"ל בפנים י"ל דזה שכתב רש"י. ושאר משיחות כגון ריקיוני מושחין . . לשון ארמית בהן כלשון עברית — הכוונה למשיחת הרקיוני דהלן פ' ויקרא ג, ד. ופ' צו ו, יב. ועוד, ולא משיחת הרקיוני של המילואים דפ' תצוה. ולכן מוסיף רש"י וראשית שמנים ימשחו (עמוס ו, ז). אבל צ"ע דסו"ס גם בריקיוני דמילואים לשון ארמית (בת"א) הוא כלשון עברית.

שמן איז בחי' חכמה⁶¹, און די יונים — חכמה דלעזי' — זיינען מנגד צו חכמה דקדושה, זיי האָבן אַריינגעבראַכט אַ טומאה ריל אין דעם שמן שבהיכל.

און דער ביטול פון קליפת יון איז דורך דעם, פך שמן וואס איז חתום, בחותמו של כהן גדול: דער, פך שמן איז די בחינה פון, שמן משחת קדש⁶², וואס דאס איז די דרגא פון, קדש וואס איז העכער פון (חכמה און פון) וועלט פון סדר ההשתלשלות⁶³, און דעריבער איז ניט נאָר וואס קליפת יון קען ניט מנצח זיין דעם שמן, נאָר פאַרקערט, דער, שמן משחת קדש איז מנצח און מבטל קליפת יון לגמרי.

און דאס איז אויך דער טעם פאַר- וואס די משיחה בשמן המשחה איז, כמין כ"ף יונית' — לרמז, אַז דער שמן המשחה גיט דעם כח צו מבטל זיין קליפת יון, ביז אַז ניט נאָר איז יון ניט מנגד צו קדושה, נאָר פאַרקערט — לשון יונית עצמה ווערט גענוצט, נהפוך לקדושה — די כ"ף יונית איז מתאר און קובע דעם אופן המשיחה — המשכת הקדושה, כנ"ל. און נאָכמער — מקדים רפואה (המשיחה) למכה (גזירות מלכות

ועד'ז אין דעם פירוש רש"י: בשעת רש"י זאגט, כל המשיחות כמין כ"ף יונית' כדי צו אַרויסברענגען אַז דער אופן משיחה איז מתאים צו פעולת המשיחה — באַוואַרנט ער שוין דער- ביי, אַז אויך משיחת מלכים איז אין אַן אופן המתאים צו גדר המלכות: חוץ משל מלכים שהן כמין נזר, וכנ"ל⁶⁴.

יא. פון די יינה של תורה בפירוש רש"י:

לכאורה איז ניט גלאַטיק: אמת טאַקע, אַז אויך אַן אות פון לשון יונית קען אין תורה באַנוצט ווערן אַלס ר"ת פון אַ לשון-קודש'דיקן וואָרט, כנ"ל — אָבער מאי טעמא וואס לשון יונית ווערט גע- נוצט דוקא ביי דעם ענין?

איז דער ביאור (פנימי) בזה: עס איז ידוע⁶⁵ דער פירוש פנימי פונעם מאמר חז"ל⁶⁶ אַז די, יונים, . . טמאו כל השמנים שבהיכל, אַז שמנים שבהיכל זיינען מרמז אויף חכמה דקדושה (ווייל

58) ועפ"ז יל דלפרש"י גם משיחת מלכים נכללת בפ' שמן המשחה, וממצות עשייתו היא גם בשביל משיחת מלכים. ולהעיר מלשון הרמב"ם בפיה"מ ריש כריתות: ואין מושחין בו אלא כהנים גדולים בלבד . . ומלכי בית דוד בלבד מותר למשחם בשמן המשחה: ובסהמ"צ (מ"ע לה): שמן כר מוכן למשוח בו כה"ג כר וממנו ימשחו קצת המלכים. ועד'ז בחינוך מצוה קז. ומשמע קצת שבעיקר הוא בשביל משיחת כהנים. אבל ראה לשון הרמב"ם הל' כלי המקדש רפ"א ושם ה"ז. ואכ"מ. 59) תורא מא, א. שם, ג (וראה גם שם לד, א). שערי אורה ד"ה כתיב כי אתה נרי פס"ז ואילך. ובכ"מ.

60) שבת כא, ב.

61) מאיר בערכו. תורא כא, ב. לט, א. ובכ"מ. וראה מנחות פה, ב: מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויר בהו.

62) שערי אורה שם פי"ז. בתניא פניג (עה, א) בחכמה הנק' שמן משחת קודש'. אבל ראה לקוית נשא (כב, ד) דשמן הוא בחי' חכמה ומביא מפי' הרמ"ז דשמן המשחה הוא ממוס'. וראה גם לקוית בהעלותך לא, רע"א. קרח נד, ד. ובכ"מ.

63) ראה ש"א שם שהוא בחי' שמן הטוב על הראש דכה"ג שלמעלה מאור החכמה, ששם אין החיצונים יכולים להגיע (ועיג"כ בתורא במקומות שבהערה 59 ע"ד מדריגת כה"ג), משא"כ. שמן קדש' סתם (ראה שם פס"ז).

64) להעיר מפרש"י חרומה (כה, ו) בפ'. בשמים לשמן המשחה. — שנטענה למשוח כלי המשכן והמשכן לקדשו. ולא הוזכר משיחת הכהנים.

בגלוי בשלימות לעתיד לבא, וואס דע-
מאלט וועט נתברר ווערן אויך כחב
דקליפה.

וכמרוז אויך אין דעם וואס דער
שמן המשחה איז געמאכט געווארן
לדורותיכם⁶⁶ כולל, לעתיד לבוא⁶⁷
עולמית⁶⁸, און נאכמער — אין אן אופן
אז „כולו קיים לעתיד לבא“ — ווייל
דער תוכן הענין פון דעם שמן המשחה
וועט זיך אויפטאן בשלימותו ובכולו
לעתיד לבא.

(משיחת ש"פ תשא תשמ"א)

יון הרשעה). און נאכמער: יפת אלקים
ליפת . . . יהא באהלי שם — שרייבן
לשון (ואותיות) יון וועלכע איז מובחר
דארף זיין בספרי קדושה פון אידן.

יב. לויט דעם ביאור וועט מען אויך
פארשטיין דעם טעם (פנימי) פארוואס
עס איז „כמין כ"ף יונית" דוקא — ווייל
דער אות כ"ף איז מרמז אויף ספירת
הכתר (כידוע⁶⁹). וואס דער כח צו מברר
זיין לשון יונית ולהפכו נעמט זיך (כניל)
פון בחי' (כתר) שלמעלה מהשתלשלות.

און דער ענין — ווי דער, שמן משחת
קדש איז מברר לשון יונית — וועט זיין

66 ראה בארוכה ד"ה אל תצר את מואב
לאדהאמיצ (קה"ת תשל"ו). מאמרי אדמו"ר האמצעי
דברים ח"א בתחלתו.
67 פרשתנו ל, לא.
68 בשלח טו, יזיח ובפרשי.
69 פרשי פרשתנו שם. ועיין פרשי בהעלותך
יא, יז.

64 מגלה ט, ב (וברשי שם). ובירוש' שם פ"א
ה"ט: בדקו ומצאו שאין התורה יכולה להתרגם כל
צורכה אלא יוונית. ולכמה מפרשים (ראה תריש חיז
במילואים ס"ג אות ט. ושיג) בהמשך שם שקילסו
עקילס הגר היינו תרגומו ליונית.
65 לקוית שה"ש לה, סעיג. ובכ"מ (ראה סי
הערכים חב"ד מערכת אותיות ערך אותיות התורה
— כ"ף (סעיף ב) ושיג).

תשא 1

כבוד פון דער תורה (וואס ער האט זי ניט געוואלט געבן צו „מומרים“) — ווייל, אדרבה: שבירת הלוחות איז היפך כבוד התורה! מען דארף פארהיטן (כבוד ה)תורה אז זי זאל ניט געגעבן ווערן צו „מומרים“ — דארף מען דאס באווא- רענען דורך גונן זיין די לוחות בשלימותן תחת ההר (אדער אין אן ארון, ווי מ'האט דערנאך געטאן בנוגע די שבירי לוחות, וכיו"ב).⁸

ב. נאך א טעם אויף שבירת הלוחות שטייט אין מדרש⁹ — „מוטב שתדון כפניו ולא כאשת איש“: די לוחות זיינען אזוי ווי א שטר כתובה צווישן דעם אויבערשטן מיט אידן, און וויבאלד „קלקלה עם אחר“ איז „נטל את כתובתה“. . . וקרעה“.

לויט דעם טעם קומט אויס, אז דורך שבירת הלוחות איז ארויסגעקומען א טובה פאר אידן — דורך דעם האט ער זיי פארהיט פון אן עונש חמור וועל- כער וואלט געקומען ווען מ'איז זיי דן „כאשת איש“. ועפ"ז איז מוסבר שבחו של משה בשבירת הלוחות¹⁰ — דער- מיט האט ער געבראכט צו הצלת ישראל.

אבער דאס איז ניט קיין ביאור מספיק, ווייל

א. בנוגע צו שבירת הלוחות זאגן חז"ל, אז דאס איז איינע פון די זאכן וואס „עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו“ — משה האט זיי צע- בראכן ווייל ער האט געמאכט א ק"ו „ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות אמרה תורה כל בן נכר לא יאכל בו, התורה כולה [כאן] וישראל מומרים עאכו"כ“, און „הסכים הקב"ה על ידו שנאמר אשר שברת ואמר ר"ל יישר כחך ששיברת“.

טייטשט רש"י: „אשר — אישור, שאישרו ושיבחו על שבירתן“.

דארף מען פארשטיין: דער לשון אישור, ווייזט אויף דער הסכמה של הקב"ה אויף שבירת הלוחות: דער לשון פון „שיבחו“ אבער — מיינט, אז די פעולה פון שבירת הלוחות איז אן ענין טוב וחביב פאר וועלכע עס קומט א שבח. וואס איז דער „שבח“ אין שבירת הלוחות?

מ'קען ניט ענטפערן אז דער שבח פון משה'ן פאר צעברעכן די לוחות איז פאר דעם וואס ער האט זיך אנגענומען פארן

(1) שבת פז, א. יבמות סב, א.

(2) כ"ה בשבת שם. וביבמות שם: והסכימה דעתו לדעת המקום. וראה פרש"י ס"פ ברכה. לק"ש חל"ד ע' 217 ואילך.

(3) הובא גם בפרש"י פרשתנו לב, יט.

(4) בא יב, מג.

(5) פרשתנו לד, א. עקב י, ב ובבב"ב יד, ב משמע שהלימוד הוא מהפסוק דף עקב (וראה מנחות צט, סע"א ואילך). וכן משמע לפי פי' הראשונים שהובא לקמן סעיף ב והערה 12. אבל ראה חזקוני מהרש"א ביב"ב שם סדיה אשר שברת).

(6) שבת שם. וברש"י יבמות: אשר — לשון יישר.

(7) ובפרט שהלשון „אשר“ מפרש רש"י רק משמעות של „אישור“ (וראה גליון הש"ס שבת שם — מישע"א, יז. וראה רש"י שם). וראה לקמן הערה

(8) כקושיית המפרשים (בחי' פרשתנו לב, טז). פענח רזא ומושב זקנים (שם, יט). ועוד. צפע"ג עה"ת (שם, טז). וראה תו"ש שם (יט) אות קפה. ושו"נ — מדוע (ואידך) שבר משה את הלוחות (ותירוץ) אינו ענין של שבח בהשבריה גופא). וראה לקו"ש חיד"ע 32 ואילך.

(9) שמור פמ"ג, א. שם פמ"ג, א. ותנחומא עקב יא (וראה אדר"ג פ"ב, ג). וראה גם תנחומא פרשתנו ל. פרש"י פרשתנו לד, א.

(10) ובתנחומא עקב שם בא בהמשך להפירוש